

SELECCIÓ DE LLETRES REIALS

redactades per Bernat Metge

I

LA REINA VIOLANT ORDENA QUE ES PRESTI
A HUC DE CERVELLÓ UN EXEMPLAR D'OBRES
DE GUILLAUME DE MACHAUT

25, maig, 1390.

La Reïna. Nós havem promès de prestar al noble mossèn Huc de Cervelló lo *Meschaut*.¹ Per què us manam que encontinent lo li prestats, e en açò no posats alcuna dilació. Dada en lo lloc d'Arles, sots nostre segell secret, a vint-e-cinc dies de maig de l'any 1390. La Reïna.

Al feel ajudant de nostra cambra Joaní. *Domina regina mandavit mihi Bernardo Medici*.²

1. Es tracta del poeta xampanyès Guillaume de Machaut (1300?-1377), les obres del qual constituïen en aquell temps una novetat a Catalunya. L'exemplar de què parla aquesta lletra és tal vegada una còpia del que el 18 de juny del 1389 la reina Violant agraïx al comte de Foix tot prometent tornar-l'hi així que l'hagi acabat de llegir.

2. *Bernardo Medici*, llatinització de Bernat Metge.

II

JOAN I ESCRIU ALS CONSELLERS DE BARCELONA PERQUÈ SEGUEIXIN CELEBRANT LA FESTA DE LA GAIA CIÈNCIA

19, febrer, 1396.

Lo Rei. Prohòmens: entre les altres ordinacions que en cascuna notable ciutat deuen ésser, sí és una, ço és que sia donada ocasió que els hòmens de cascuna edat, especialment aquells qui viuen de llurs rendes e patrimoni, no estiguen ociosos, los quals en res no poden ésser tan inclinats a llunyar de sé ociositat com ab conseguir coses profitoses e plasents. Com, doncs, aquestes dues coses ab res no puxen tan fàcilment aconseguir com ab alguna ciència, deu ésser donat lloc que molts hagen ocasió de treballar en aquella, e majorment quan sens gran messió¹ e treball se pot aconseguir, així com és la Gaia Ciència, la qual poden convinentment saber homes il·lustrats e en aquella adelitar-se e moltes vegades aconseguir-ne profit, car és fundada en rectòrica, per la qual, mesclada ab saviesa (car en altra manera fort poc val), s'haja seguit gran honor e profit a moltes universitats² e persones singulars en lo món, segons que els llibres historials testifiquen e experiència cada jorn ho mostra. Moguts, doncs, per aquesta consideració e havents a memòria la bella festa que l'any passat fes³ a honor de la dita Gaia Ciència, la qual festa fo dispositiva a esquivar ociositat e a entendre en sàviament e ornada dictar, pregam-vos ab afecció que, continuant ço que bé havets començat, donets obra ab acabament, que en l'any present se faça en aquesta ciutat semblant festa, e per consegüent en los

1. *messió*, "despesa".

2. *universitats* en el sentit de municipis, corporacions.

3. *fes*, "vàreu fer".

anys esdevenidors, donant semblants joies que l'any passat foren donades als trobadors qui per llur ciència e bon enginy mills les mereixeran. E serà cosa a nós fort placent, e que tornarà en gran honor d'aqueixa ciutat. Dada en Perpenyà, sots nostre segell secret, a dinou dies de febrer de l'any 1396. *Rex Iohannes.*

Dirigitur consiliaris et probis hominibus civitatis Barchinone. Dominus rex mandavit mihi Bernardo Medici.

III

MARTÍ I MANA AL BATLLE DE XÀTIVA QUE LI TRAMETI
JUGLARS I JOGLARESSES MOROS PER CELEBRAR L'ARRIBADA
DEL SEU FILL MARTÍ, REI DE SICÍLIA, A BARCELONA

25, gener, 1405.

Lo Rei. Batle: sapiats que nostre molt car primogènit lo rei de Sicília hic serà, volent nostre senyor Déus, fort prestament. Per què us manam que encontinent nos trametats los juglars e joglaresses moros d'aqueixa ciutat, ço és aquells qui eren en la ciutat de València en nostre servei. E venguen com mills arreats poran e fort prestament. E guardats-vos que en açò no metats dilació o triga. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a vint-e-cinc dies de gener de l'any 1405. *Rex Martinus.*

Dirigitur Bernardo de Podio, militi, baiulo civitatis Xative. Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

IV

MARTÍ I DEMANA AL BISBE DE VIC UN ROSSÍ DE PÈL
BAIG CLAR PER FER-NE PRESENT AL SEU FILL, EL REI
DE SICÍLIA

24, febrer, 1405.

Lo Rei. Venerable pare en Crist: entès havem que vós havets un bell rossí de pèl baig clar, lo qual hagués del comanador d'Ambell. Ara nós, per la venguda (que Déus volent serà en breu) de nostre molt car primogènit lo rei de Sicília, fem gran preparatori de bells cavalls e rossins que li puixam donar. Per què, sabents que vós havets lo dit rossí, lo qual serà fort bo al dit nostre primogènit, e pensants que vós sens tot dubte nos servirets en tot ço que fos nostre plaer e honor, pregam-vos així afectuosament com podem que ens trametats lo dit rossí per lo portador de la present, lo qual vos trametem tan solament per aquesta raó. E farets-nos-en servei e assenyat plaer, lo qual en son cas e lloc coneixerets que haurem a memòria. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a vint-e-quatre dies de febrer de l'any 1405. *Rex Martinus.*

Dirigitur episcopo Vicense. Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

V

MARTÍ I RECOMANA AL REI DELS TURCS CERTS MERCADERS
QUE VAN A MERCADEJAR A LA SEVA TERRA

17, agost, 1405.

En Martí, per la gràcia de Déu rei d'Aragó, al molt alt príncep Quiritci, rei dels turcs, saluts com a

rei per qui volríem honor e molta bona ventura. Molt alt príncep: lo feel de casa nostra En Pere de Quintanes e alguns altres sotsmesos nostres, així mercaders com altres, van per llur mercaderia e fets en vostre regne. Per què, molt alt Príncep, com nós desigem que els dits Pere de Quintanes e els altres nostres sotsmesos sien ben tractats en vostres terres, pregam-vos, així afectuosament com podem, que aquells dit Pere de Quintanes e altres sotsmesos nostres, vullats haver per recomanats per honor nostra, e que no vullats soferir ne dar lloc que ells sien maltractats en aquelles; car nós som aparellats de fer semblants coses e majors per vostra honor. E si porem fer algunes coses a vós plaents, rescrivits-nos-en ab bona confiança. Dada en Barchinona, a disset dies del mes d'agost, l'any de la nativitat de nostro Senyor 1405. *Rex Martinus*.

Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

VI

MARTÍ I REGRACIA HUMORÍSTICAMENT BERNAT CALOPA PER UNS VENTALLS QUE LI HA TRAMÈS

21, setembre, 1406.

Lo Rei. En Bernat Calopa: ¹ vostra lletra havem reebuda ensems ab dos ventalls que ens havets trameses, los quals vos graïm molt, jassia que ² els nos havets trameses un poc tard; però encara hic ha a passar ³ prou temps per servir, majorment en aquesta ciutat, en què dura molt la calor. Lo ventall que ens digués, ab què ens ventàvem aquí, que no l'havíem tret

1. Bernat Calopa estava al servei de la reina Elionor de Sicília juntament amb Bernat Metge; fou després Mestre racional de Joan I, i el 1397 el trobem encartat en el mateix procés que el nostre escriptor. Vegeu també el pròleg, pàg. 12.

2. *jassia que*, "encara que".

3. "ha de passar".

al ros de Sant Joan, vos atorgam que ver era, e que aitampoc hi era estat tret un altre ab qui ens ventàvem ací, lo qual freturava bé del socors que fet li havets; car tan maldret se sentia que a penes gosava comparar⁴ denant nostra presència. Los dits ventalls que ens havets trameses, volríem saber si els havets fet batejar a flum Jordà o embalsamats per conservar llur joventut, o si els havets trets enguany al ros de Sant Joan, car tan bells són, que desig havem que, servint a nós contínuament, per antiguitat no perissen. Dada en València, sots nostre segell secret, a vint-e-un dies de setembre de l'any 1406. *Rex Martinus.*

Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

VII

MARTÍ I ENCARREGA AL GOVERNADOR D'ARAGÓ QUE CERQUI UNA BONA NODRISSA PEL SEU FUTUR NÉT¹

28, octubre, 1406.

El Rei. Governador: segund por relación del fiel de la cambra del rei de Sicília, nuestro muit caro primogénito, Ximeno Daso, portador de la present, el qual nuevament es venido del dito regno, havemos entendido que el dito rei hauría grand plazer de haver una nodriça, muller de gentilhombre, joven, neta e de buen tallo, e tal que entendades seia buena leitera e apta segund que es conviene. E si querrá passar a Sicília por

4. *comparar*, "comparèixer".

1. Es tracta de l'infant Martí, fill del rei Martí de Sicília i nét de l'Humà: nasqué el febrer del 1407 i morí uns vuit mesos després. La present lletra és escrita en aragonès; val a dir, doncs, que no cal interpretar com a catalanismes els trets lingüístics no castellans. Per normalitzar aquests textos hem usat l'ortografia catalana, que s'ajusta més als originals, i les regles d'accentuació del castellà, que s'adiuen més amb les característiques de l'aragonès.

criar el filló, si a Dios plazerá, de la dita Reina; car nos la contentaremos e li acorreremos de present de lo que sia razonable. Certificando-nos de continent por vuestras letras de lo que hauredes feito sobre aquesto, por tal que hi podamos proveir segund que es conven-ga, etc. Dada en Valencia, dius nostro siello secreto, a 28 días octubre del anyo 1406. Rex Martinus.

Dirigitur gubernatori regni Aragone. Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

VIII

MARTÍ I DEMANA A LA REINA VIOLANT, VÍDUA DE JOAN I, CERTES PECES DE L'ARMAMENT D'UNS CAVALLERS FRANCESOS PER LES QUALS S'INTERESSA EL REI MARTÍ DE SICÍLIA

3, juny, 1407.

Senyora e molt cara sor: ¹ hui és arribat ací Segner de Perapertusa, qui és vengut en quinze dies de Sicília e ha'ns portades lletres de nostre molt car primogènit, lo rei de Sicília, ab les quals havem sabut que ell e la reina sa muller e son primogènit, car nét nostre, són en bon estament e disposició de ses persones. Significam-vos-ho, Senyora, per tal que n'hajats plaer. Senyora molt cara sor, lo dit nostre molt car primogènit nos ha fet saber que ell ha fort gran desig de veure e haver un dels arneses ab què los cavallers franceses, qui es són combatuts denant nós, són entrats en la plaça; ² e quan lo dit Segner fo arribat ací, ja hic era partit lo senescal d'Hainau ab tots sos companyons e no l'havem

1. *sor*, "germana".

2. Pocs dies abans, el diumenge 30 de maig, s'havia celebrat a València, i en presència del rei Martí, un combat cavalleresc a tota ultrança entre Jacques de Montenay, senescal d'Hainaud, Denegui del Chastel i Jean Tarnien, tots tres francesos, contra Colomat de Santa Coloma, Pere de Montcada i Peirolet de Santa Coloma, armats cavallers aquell mateix dia pel monarca.

pogut pregar que ens donés lo seu arnès per trametre'l al dit nostre molt car primogènit. Per què us pregam fort afectuosament, molt cara sor, que com l'arnès del dit senescal sia pus bell e mellor que de tots los altres, lo vullats pregar que el vos do; e si tot no el vos volrà donar, que us do almenys lo bacinet, per tal que el pui-xats trametre al dit Rei, qui n'haurà fort gran plaer e us ho graïrà molt. E sia lo Sant Espirit vostra contínua protecció. Dada en València, sots nostre segell secret, a tres dies de juny de l'any 1407. *Rex Martinus*.

A nostra molt cara sor la senyora dona Iolant.
Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

IX

MARTÍ I EN DEFENSA DE MESTRE JOAN ROCA, FRAMENOR,
QUE HAVIA ESTAT BLASMAT PER PREDICAR LA PURÍSSIMA
CONCEPCIÓ DE MARIA

20, abril, 1408.

Lo Rei. Oficial: bé creem que us recorda com l'altre dia, en la seu de Gerona, lo religiós e amat nostre frare Joan Roca, de l'orde dels frares menors, mestre en teologia, lector de la dita seu, lo jorn de la Sagrada Concepció de Nostra Dona Santa Maria, preïcant públicament, afermà la dita concepció ésser estada quítia¹ e neta de pecat original, e en res no es departí de l'edict e devota ordinació fets per lo senyor rei En Joan, de bona memòria, frare² nostre, e per nós confirmats. E seguí's après que així com lo dit mestre deguera reportar llaor e premi del dit sermó, fo perseguit fort injustament e voluntària per lo lloctinent d'inquisidor en aqueix bisbat, e après ací per l'inquisidor

1. *quítia*, "lliure".
2. *frare*, "germà".

general de la província d'Aragó, en la qual persecució nós havem mesa la mà e havem vist clarament aquella ésser estada voluntària e no dada en raó. Per què desijants fort raonablement que la fama e bon nom del dit maestre Joan, la qual és estada denigrada a gran tort, sia degudament reparada, pregam-vos afectuosament que per tots los llocs on la citació a ell feta per lo dit lloctinent d'inquisidor fo publicada, sien dades per vós e publicades cèdules e cartells ab los quals sia notificat al poble com nós havem vist e trobat clarament que les dites citació e persecució són estades voluntàriament e contra veritat fetes contra lo dit maestre Joan, lo qual no és estat trobat culpable en alcuna cosa que li sia estada impingida³ o de què sia estat notat, segons que dessús és dit. E trametem-vos ab la present transllat d'una confirmació que havem feta de l'edicta dessús dit e de certes ordinacions que a conservació inviolable d'aquells havem fetes, les quals vos pregam que façats en la seu e altres esgleies de la ciutat e bisbat de Gerona publicar e fer a l'ungla observar, segons que en aquelles llargament se conté. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a vint dies d'abril de l'any 1408. *Rex Martinus*.

Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

X

MARTÍ I S'INTERESSA PERQUÈ OBTINGUIN ABSOLUCIÓ DEL SANT PARE CERTES PERSONES QUE ES CREIEN EXCOMUNICADES PER HAVER DENUNCIAT UN FABRICANT DE MONEDA FALSA QUE FOU PENJAT A MALLORCA

28, octubre, 1408.

Lo Rei. Mossèn Francesc: com lo portador de la present vaja al Sant Pare per obtenir absolució per a

3. *impingida*, "imputada".

si e per a alguns altres qui són estats actors, consellers e assidents que N'Esteve Messeguer, habitador de Mallorques, delat e convicte de fabricació de falsa moneda, sia estat penjat en la ciutat de Mallorques, d'excomunicació que s'aferma ells haver encorreguda, per tal com lo dit Esteve s'afermava ésser clergue conjugat,¹ pregam-vos afectuosament que en obtenir la dita absolució vullats lo dit portador ajudar e endreçar. E podets dir e afermar al dit Sant Pare, que nós per res no soferriem en nostra senyoria fabricadors de falsa moneda, ans aquells manam e fem rigorosament castigar e punir. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a vint-e-vuit dies d'octubre de l'any de la nativitat de nostre Senyor 1408. *Rex Martinus*.

Dirigitur a Mossèn Francesc d'Aranda. Dominus Rex misit eam signatam expediendam. Bernardus Medici.

XI

MARTÍ I DEMANA AL PROCURADOR REIAL DE MALLORCA UN ESCLAU PER CONREAR EL JARDÍ DE LA TORRE DE BELLESGUARD

15, desembre, 1408.

Lo Rei. Procurador reial: segons per altra lletra vos havem escrit, nós havem comprat ací en lo territori de Barchinona una torre, a la qual havem mès nom *Bellesguard*, on la major partida de l'any entenem habitar, e açò per sanitat, plaer e deport de nostra persona. E com nós hajam mester en la dita torre un bon esclau, qui fos apte així de plantar arbres com d'empeltar e conrear aquells e de totes altres coses necessàries a cultivar e endreçar vergers, horts o jardins, e hajam entès que aquí n'ha de bons, manam-vos que enconti-

1. *clergue conjugat*, persona casada que gaudeix de fur eclesiàstic.

nent, vista la present, vos informets diligentment si tal esclau porets trobar, e posat cas que lo senyor de qui serà no volgués aquell vendre, manam-vos que el façats estimar ço que valdrà, e pagats-ho tantost. E si per ventura lo dit esclau havia muller, ja ho amaríem més, per ço com puixen estar abdui¹ pus asseguradament en la dita torre. Però és necessari que al pus prest que fer se puixa lo dit esclau nos trametats, car lo temps en lo qual los arbres se deuen plantar és fort prop, e seria mester que ja hic fos. Sobre açò trametem aquí a vós En Gabriel Garcés, portador de la present, lo qual ha càrrec nostre de tenir-vos-en a prop diligentment, en manera que breument hajam del dit esclau bon recapte.² Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a quinze dies de desembre de l'any 1408. *Rex Martinus.*

E trametets-nos, com pus prestament porets, cera vermella per a segellar; e haja-n'hi per a hivern e estiu, car ja havem despesa tota aquella que ens haviets tramesa.

Dominus rex mandavit mihi Bernardo Medici. Dirigitur procuratori regio Maiorice.

XII

MARTÍ I AL SOLDÀ DE BABILÒNIA (EGIPTE), DEMANANT QUE ES FACI JUSTÍCIA AL PATRÓ JOAN BASTER, QUE FOU ROBAT AL PORT D'ALEXANDRIA PER UN PATRÓ GENOVÈS

7, gener, 1409.

Al molt alt príncep e molt noble e plus alt rei de Sarraïns lo soldà de Babilònia, de nós, En Martí, per la gràcia de Déu rei d'Aragó, etc., salut com a soldà per a qui volríem honor e molta bona ventura. Molt alt

1. *abdui*, "tots dos".

2. Sobre aquest afer de l'esclau, vegeu la lletra XVII.

príncep e molt noble: segons que certament havem sabut, l'altre dia, a quinze d'octubre de l'any proppassat, Bartomeu de Pinello, genovès, patró d'una nau, entrà en lo port d'Alexandria, qui és cambra vostra, en lo qual tothom deu e és acostumat ésser segur, e aquí, en gran menyspreu vostre, robà públicament una nau d'En Joan Baster, de Cotlliure, vassall e domèstic nostre, tro² en valor de trenta milia florins d'or d'Aragó, ultra los dans donats, qui pugen a gran quantitat. De què, molt alt e molt noble príncep, som fort meravellats, e especialment de l'atreviment del dit Bartomeu de Pinello, qui semblant cosa haja gosat assajar en lo dit vostre port. Per què, molt alt e molt noble príncep, pregam-vos així afectuosament com podem que per honor nostra façats restituir al dit Joan Baster, vassall nostre, o a qui ell volrà, tot ço que robat e pres li és estat, e los dans donats en lo dit vostre port per lo dit patró genovès; e en altra manera li manets fer justícia espatxada, car semblants coses e molt majors faríem nós per amor e honor vostra. Sobre aquestes coses, molt alt e molt noble príncep, havem informat ab lletra de nostra intenció lo feel nostre En Pere Oliver, cònsol dels catalans en Alexandria, al qual vos pregam ab afecció que vullats dar fe e creença plenera. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a set dies de gener de l'any 409. *Rex Martinus.*

Dirigitur dicto Soldano. Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici. Fuit duplicata dicta litera.

1. tro, "fins".

XIII

MARTÍ I ENCARREGA AL CAÇADOR GUILLEM COLLELL QUE
VETLLI PERQUÈ NO ES CACIN PERDIUS AMB ARTIFICIS

16, gener, 1409.

En Martí, etc. Al feel nostre En Guillem Collell, caçador e habitador de la vila de Besulú,¹ salut e gràcia. Entès havem que alguns habitants de la dita vila e vegueria d'aquella, pretenents sobre açò haver llicència, e en altra manera vinents expressament contra ordinacions e inhibicions d'açò ja fetes, cacen e prenen, així de nit com de dies, perdius dins la dita vegueria ab filats, calderó e agrenall, no tements correcció de senyoria. Per què, volents sobre açò degudament proveir, a vós dit Guillem, del qual plenament en açò confiam, deim, comanam e manam expressament e de certa ciència, que en nom nostre e per lo poder que us en donam ab la present, tota vegada e tantes vegades com porets saber o trobar algú o alguns caçar perdius dins la batlia o vegueria damunt dita ab los dits calderó, filats o agrenall, puixats aquells filats, calderons e altres artificis, si haver los porets, pendre, trencar o cremar e fer d'aquells tota vostra voluntat, si doncs les dites perdius no caçaven o prenien de llicència vostra; e que aquelles haguessen e hagen a servir a nós o a nostra cort e no a altra persona. Car nós, ab aquesta mateixa, manam tan expressament com podem als sotsveguer e batle de la dita vila o a llurs lloctinents, presents e esdevenidors, que sobre açò no gosen ne presumenquen donar o atorgar llicència a alcú ans ab veu de crida facen publicar per los llocs acostumats de la dita vila e vegueria que algú, de qualsevol estament o condició sia, no gos ne presumisca les dites

1. *Besulú*, Besalú.

perdius caçar o pendre per la forma damunt dita dins la dita batlia ne vegueria, sots pena de deu lliures, guanyadores la meitat a la nostra cort e la terça part a vós, e lo romanent a l'acusador, tota vegada e tantes com serà contrafet. E sobre açò, los dits sotsveguer e batle o lloctinent d'aquells o qualsevol d'ells, hagen e sien tenguts donar-vos favor e ajuda e encara lliurar a vós saig² o saigs e altres ministres per a fer e executar les penes e altres coses dessus dites, tota vegada e segons que en seran per vós requests. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a setze dies de gener en l'any de la nativitat de nostre Senyor, 1409. *Rex Martinus.*

Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

XIV

MARTÍ I INTERVÉ EN EL CAS DE NA ISABEL BOÏL, QUE HA ABANDONAT EL SEU MARIT EN JOAN PUJADES

19, gener, 1409.

Lo Rei. Entès havem per algunes persones dignes de fe que Na Isabel Boïl, muller del feel cambrer nostre En Joan Pujades, a inducció e tracte de vosaltres, s'és partida de son marit e se n'és anada sens llicència e voler d'ell, e aquella tenits amagada en vostre poder; la qual cosa és a nós molt greu, qui havem fet aqueix matrimoni així bé per avantatge de la dita Isabel e de sos amics com del dit En Pujades. Per què nós, reprements la dita Isabel de sa follia e més vosaltres de vostre foll consell e tracte, vos deim e manam que encontinent, vista la present, sots pena de mil florins d'or, de vostres béns havedors e a nostres cofres aplicadors, metats la dita Isabel en poder de la

2. *saig*, agent de justícia.

noble e amada nostra Madona Joana de Vilaragut e de l'amat nostre Mossèn Lluç de Bonastre, o de qualsevol d'ells. En altra manera, si açò fer no curats, vos certifi-
cam que nós farem proceir contra les persones de
cascun de vosaltres per presó e en altra manera, segons
ben vist nos serà; e a execució de les dites penes en
tal forma, que vosaltres coneixerets com és dura cosa
no obeir los manaments de son príncep e senyor, e en
serà exempli en l'esdevenidor a les persones qui fer
assajaran semblants coses. Dada en Barchinona, sots
nostre segell secret, a dinou dies de gener de l'any 1409.
Rex Martinus.

*Dirigitur a Madona Guillemona de Bonastre e Na
Elienor Jofre. Dominus Rex mandavit mihi Bernardo
Medici.*

XV

MARTÍ I A CARLES VI DE FRANÇA DEMANANT-LI SALCONDUIT
PELS AMBAIXADORS TRAMESOS AL CONCILI DE PISA

19, febrer, 1409.

Al molt alt e poderós príncep Carles, per la gràcia
de Déu rei de França, nostre molt car e molt amat
cosí, En Martí, per aquella mateixa gràcia rei d'Aragó,
salut e fraternal dilecció. Molt alt e poderós príncep,
molt car e molt amat cosí: cobeejants ab fervent desig
saber la salut e bon estament de vostra persona, pre-
gam-vos afectuosament, molt alt e poderós príncep,
molt car e molt amat cosí, que sovent nos en vullats ab
vostres lletres consolar; e per tal, molt alt e poderós
príncep, molt car e molt amat cosí, com sabem certa-
ment que n'haurets gran plaer, significam-vos que nós
e nostre molt car primogènit lo rei de Sicília e la Re-
gina, sa muller, segons certa nova que n'havem, som
en bona disposició de nostres persones, mercè de nos-

tre senyor Déu. Molt alt e poderós príncep, molt car e molt amat cosí, com lo Sant Pare, lo col·legi dels cardenals e lo concili qui novellament s'és celebrat en la vila de Perpenyà hagen deliberat de trametre solemne ambaixada de prelats e altres persones, e nosaltres semblantment per nostra part, a la ciutat de Pisa, a l'intrús,¹ e a altres parts d'Itàlia, per perseguir la unitat de l'Església per via de cessió, de les quals ambaixades esperam que mijançant l'ajuda de nostre senyor Déus, eixirà fruit desijat per tots los feels cristians qui a la dita unitat han santa e drete intenció, pregam-vos, ab la major afecció que podem, molt alt e poderós príncep, molt car e molt amat cosí, que vullats trametre saulconduits ben bastants per als ambaixadors qui allà iran e llurs companyes, ordinats en la forma que a la vostra celsitat lliurarà lo portador de la present. E ultra que en servirets a nostre senyor Déus, molt alt e poderós príncep, molt car e molt amat cosí, farets-ne a nós plaer fort assenyalat. E sia la Santa Trinitat, molt alt e poderós príncep, molt car e molt amat cosí, vostra contínua protecció. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a dinou de febrer de l'any 1409. *Rex Martinus*.

Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

XVI

MARTÍ I ES DIRIGEIX A LA REINA REGENT DE CASTELLA, VÍDUA D'ENRIC III, PER QUEIXAR-SE VIVAMENT DE L'ATAC DE PERO NIÑO CONTRA UN VAIXELL EN EL QUAL VIATJAVEN VASSALLS IMPORTANTS DE LA CORONA D'ARAGÓ¹

6, març, 1409.

Reina mui cara e mui amada sobrina. Nós, el Rei

1. El papa Gregori XII.

1. Lletra escrita en aragonès, vegeu la núm. VII, nota 1.

d'Aragón, vos enviamos muito a saludar assín como aquella que muito amamos e preciamos e por a quien querriamos que diesse Dios tanta vida, salut e honra quanta vós misma deseades. Reina mui cara e mui amada sobrina: En tiempo passado escrivimos al Rei de Castiella, fijo vostro, rogando e requerendo-le faziés satisfazer al reverend Padre en Cristo l'arcebispe de Cáller, amado consellero nostro, e a Pedro de Bantos e a algunos otros qui con ellos ivan com ambaixaderes de castiello nostro de Cáller, del regno de Sardenya, andando en una nave, a Branca León Doria, por alguna concordia fazedera entre nós e nostros vassallos, d'una part, e lo dito Branca León e sos vassallos, de la otra, fueron por Pedro Ninyo,² castellano, con dúas galeas armadas de gientes de Castiella en el puerto d'Oristany robados, segund en la dita letra, con expresión e nominación de los hombres damnificados e quantías en que son seidos damnificados, más largamente es contenido; e como d'aquesto hoviésemos ja scripto al mui alto príncepe don Enric, rei de Castiella, sobrino nostro e marido vostro, de gloriosa memoria, del qual en tiempo de su vida neguna respuesta havemos hovida, maguera antes que moriesse por grand tiempo la hoviésemos sperada, por la qual razón fuemos lladoncs con mui gran instancia e importunidad requeridos e suplicados que cuenta los súbditos del dito rei de Castiella deviésemos a los ditos damnificados, vassallos nostros, atorgar licencia de marcar e preudar;³ e nós, por conservación de la hermandat e amor que havemos e ies entre el dito Rei e nós, haiamos puesta dilación en atorgar la dita licencia de marcar, maguera aquella pudiésemos ja haver atorgada por justicia, escrivamos agora, segund dito es, otra vez a cautela del dito Rei, fijo vostro, e a

2. El mateix episodi apareix al *Victorial de Pero Niño* de Gutierrez Diez de Games; el vaixell atacat pel castellà, però, hi és titllat de "corsari". Vegeu l'edició del *Victorial* de J. de M. Carriazo, Madrid, 1940, pàg. 109.

3. *marcar e preudar*: "prendre represàlies sobre els béns d'altri".

sus tudores e consellers, que a los ditos nostros súbditos damnificados fagan fazer emienda e satisfacción en la forma en la dita letra nostra contenida. Por esto, querientes e afectantes tirar e de medio submover toda materia turbativa de amor e dilección entre nosotros, vos rogamos afectuosament, Reina mui cara e mui amada sobrina, que con el dito Rei, fijo vostro, e su consello, querades fazer e procurar que los ditos nostros vassallos haian e alcançan la esmienda e satisfacción en la dita nostra letra demandada e contenida, antes que, a grand instancia de los ditos nostros vassallos damnificados, a los quales no podemos fallezer en su justicia, no seamos forçados, lo que será a nós mui desplazent, atorgar la sobredita licencia de marcar; car d'aquesto, Reina mui cara e mui amada sobrina, faredes vostra honra e exhibiredes al deudo de justicia lo que conviene. E sea la Santa Trinidat, Reina mui cara e mui amada sobrina, vostra continua protecció. Dada en Barchinona, dius nostro siello secreto, a 6 días de março de l'anyo 1409. Rex Martinus.

Dirigitur Regine Castelle. Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

XVII

MARTÍ I REPRÈN LA NEGLIGÈNCIA DEL PROCURADOR REIAL DE MALLORCA EN LA TRAMESA DE L'ESCLAU ¹

23, març, 1409.

Lo Rei. Procurador reial: vostra lletra havem rebuda en la qual, entre les altres coses, nos havets fets saber que el catiu que us haviem manat que ens trametéssets per la nostra casa de Bellesguard haviets

1. Vegeu la lletra XI.

fet ben regonèixer e portat a cert preu, però que per tal com després no us en havíem escrit, pensant que ho haguéssem gitat a oblit, no us sóts curat de comprar e trametre'l-nos. De què som fort meravellats, car a nós no ens cal escriure dues ne moltes vegades d'una cosa, car a la primera ho devets fer. Per què, us manam expressament que encontinent comprets lo dit catiu e el nos trametats ab la primera fusta que vinga, tota dilació a part posada. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a vint-e-tres dies de març, en l'any de la nativitat de nostre Senyor 1409. *Rex Martinus*.

Dirigitur a En Mateu de Loscos, procurador reial de Mallorques. *Dominus rex mandavit mihi, Bernardo Medici*.

XVIII

MARTÍ I DEMANA LA PRESENCIA DE BALLADORS, VOLTEJADORS I ALTRES GENTS DE PLAER

26, març, 1409.

Lo Rei. Batle general: manam-vos que vista la present nos trametats e ens façats venir Nesma, la balladora, e son marit, e un altre moro que sàpia voltejar, e el Cavallet e Camadair, los quals havem ací mester. E si cas serà que per grat no volguessen venir, manam-vos que els façats venir per força. E pagats-los tot ço que hauran necessari tro¹ ací. E en açò per res no haja falla, ne hi metats dilació o excusació alcuna. Sobre açò havem informat lo feel cambrer nostre Pere Miró, al qual nós manam que donets fe e creença. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a vint-e-sis dies de març de l'any 1409. *Rex Martinus*.

1. *tro*, "fins".

*Dirigitur al batle general de regne de València.
Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.*

*Similis fuit missa baiulo Xative, nulla facta tamen
mensione de expensis dictis serracenis ministrandis.*

XIX

MARTÍ I ENVIA ESPERANDÉU CARDONA, UN DELS PRINCIPALS
ENCARTATS DEL PROCÉS DEL 1396, JA ABSOLT I REHABILITAT,
ENTRE ELS AMBAIXADORS AL CONCILI DE PISA

13, abril, 1409.

*Reuerendi in Christo patres et amici carissimi. Ad
lamentabilis extirpacionem scismatis summis affectibus
aspirantes, quod in Ecclesia Dei, proh pudor, per mul-
torum annorum tempora uiguit, et, proh dolor, quod
moleste meminimus, crescit in dies summitque ali-
menta morando, nobiles dilectos ac fideles Geraldum
Alamanni de Cervilione, gubernatorem Cathalonie, et
Vitalem de Blanes, camarlengos milites, Sperandeu
Cardona, unicecancellarium, et Petrum Basseti, legum
doctorem, consiliarios et ambassiatores nostros apud
paternitates et uestras amicicias, de intencione nostra
super dictis negociis et aliis informatos ad plenum,
uidelicet pro tractando conueniendo et concordando
cum eis de omnibus modis, uis et remediis quibus pos-
sit perueniri facilius et quantocius ad unitatem Ecclesie
destinamus; quapropter dictas uestras paternitates et
amicicias affectuose precamur quatenus relatibus dic-
torum ambassiatorum nostrorum et eorum cuiuslibet
ac sponsionibus per ipsos nostri pro parte fiendis fi-
dem dignentur impendere credituam. Et offerimus nos
paratos ad cuncta concernencia uestra beneplacita et
honores. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto*

tricesima die aprilis anno a natiuitate Domini millesimo quadringentesimo nono. Rex Martinus.

Reuerendis in Christo patribus dominis cardinalibus Pisis degentibus. Dominus Rex mandauit mihi Bernardo Medici.¹

XX

MARTÍ I DÓNA CONSELLS AL SEU FILL MARTÍ, REI
DE SICÍLIA, SOBRE ELS AFERS DE SARDENYA

1, juny, 1409.

Lo rei d'Aragó. Rei molt car primogènit: quatre lletres vostres havem novellament reebudes continents vostra salut e bon estament e l'ocurrència dels afers d'aqueix regne e moltes altres noves, de què havem haüt singular plaer e consolació; per què us pregam afectuosament, Rei molt car primogènit, que sovent nos vullats de tot ab vostres lletres alegrar. E per tal com certament sabem que n'haurets molt gran plaer,

1. "Reverends pares en Crist i amics caríssims. Aspirant amb grandíssim desig a l'extirpació del lamentable cisma, el qual, ai vergonya, arrela en l'Església de Déu des d'un període de molts anys i, ai dolor, creix de dia en dia i amb la demora pren nou vigor, els nobles dilectes i fidels Guerau Alemany de Cervelló, governador de Catalunya, i Vidal de Blanes, camarleng, Esperandéu Cardona, vicecanceller, i Pere Bacet, doctor en lleis, destinem com a consellers i ambaixadors nostres prop de les vostres paternitats i amistances, informats plenament de la nostra opinió a propòsit dels dits afers i d'altres; és a dir per tractar, convenir i concordar amb ells de totes les maneres, vies i remeis amb els quals hom pugui arribar al més fàcilment i ràpidament a la unitat de l'Església. Per la qual cosa preguem afectuosament les dites vostres paternitats i amistances a fi que es dignin prestar fe i confiança a les relacions d'aquests dits ambaixadors nostres i de qualsevol d'ells i a les paraules donades pels mateixos de part nostra. I ens oferim disposats per totes les coses que us afecten, pels vostres beneplàcit i honor. Donat a Barcelona, sota el nostre segell secret el tretzè dia d'abril de l'any 1409 del naixement del Senyor. Als reverends en Crist Senyors pares cardenals reunits a Pisa. *Dominus rex...*"

Rei molt car primogènit, significam-vos que som en bona disposició de nostra persona, mercè de nostre senyor Déus. Rei molt car primogènit, nós havem haüt fort singular plaer com l'estol dels sicilians és ja aquí ab vós, e lloam molt la bona ordenança que ens havets tramès a dir que havets feta de les naus e de les gales vostres que havets trameses a l'isla de Sant Pere, e com deuen aquí esperar l'estol de Catalunya; e de tot ço que havets ordenat que facen, plàcia a nostre senyor Déus que els hi endreç, car l'empresa és bona e fort raonablement deu venir a bona conclusió. Al fet de l'estol de Catalunya que ens suplicats que el vos trametam com pus prestament porem, vos responem, Rei molt car primogènit, que hui ha vuit jorns que partí tot ensems de la playa de Barcelona ab Mossèn¹ Pere Torrelles, capità general de les nostres armades, e creem fermament que, segons lo bon temps que hac haüt, ja deuen ésser aquí ab vós, o no molt lluny; la raó per què tant ha trigat a partir d'ací lo dit estol, lo dit Mossèn Pere, Rei molt car primogènit, vos ho deu haver dit o us ho dirà quan serà ab vós. Sobre totes coses, Rei molt car primogènit, vos pregam, així cordialment com podem, que tengats bon regiment en vostra persona e que us guardets de mals aires, e usets de ço que us ordenà l'altre dia mestre Pere Soler, de què altres vegades vos havem escrit. Rei molt car primogènit, encontinent que sabem que l'estol dels sicilians era arribat aquí, escriquem a tots los prelats e monestirs de nostres Regnes pregant-los que faessen contínues e devotes oracions a nostre senyor Déus, que us endreçàs ensems ab vostres gents en tots vostres afers. E així es fa de fet; per què us pregam, Rei molt car primogènit, que hi hajats devoció, car les oracions de les persones devotes solen molt en semblants coses e molts majors aprofitar, e no ho deu hom reputar a poc ne menyspresar, com sovent se mostra per experiència ésser ver. Encara, us pregam afectuosament,

1. Mossèn, tractament degut als cavallers.

Rei molt car primogènit, que sobre el fet de la batalla vos vullats haver en la forma que de nostra part vos dirà lo dit Mossèn Pere Torrelles, lo qual n'havem bé informat que us ho diga, e que no vullats massa usar de crueltat vers los sards, mas que us hajats misericordiosament vers ells, e majorment si tornen lliberament a obediència nostra e vostra; però pregam-vos e us avisam, Rei molt car primogènit, que, si els perdonats, vos hajats en tal manera vers ells que no puxen jamai rebellar, car, en altra manera, pijor seria la darrera error que la primera. Rei molt car primogènit, fort gran plaer havem haüt del matrimoni de don Frederic² de què ens havets escrit que havets finat ab la filla de don Jaume de Prades, *quondam*;³ pregam-vos, Rei molt car primogènit, ab gran afecció, que el dit matrimoni vullats finir e portar a final conclusió per nostra part e vostra. E que no solament sovent, mas cascun jorn, si possible us serà, nos escriscats de la successió de tots los afers e de les noves que sabrets. E sia la Santa Trinitat, Rei molt car primogènit, vostra contínua protecció. Dada en la casa de Bellesguard, sots nostre segell secret, lo primer dia de juny de l'any 1409. *Rex Martinus*.

Al Rei de Sicília, nostre molt car primogènit. *Domini Rex mandavit mihi Bernardo Medici*.

XXI

MARTÍ I EXPLICA AL CAPITÀ PERE TORRELLES COM LI ARRIBÀ LA NOVA DE LA VICTÒRIA DE SANT LURI I LES FESTES RELIGIOSES FETES EN ACCIÓ DE GRÀCIES

22, juliol, 1409.

Lo Rei. Capità: l'altre dia reebem una lletra vostra

2. Frederic de Luna, fill natural de Martí de Sicília.

3. *quondam*, "difunt".

ab la qual nos significàvets com, après que fos arribat ab l'estol en Castell de Càller, nostre molt car primogènit lo Rei de Sicília vos acollí molt bé, e com, havent gran plaer de vostra venguda, vos féu marescal, de què havem haüt fort singular plaer e lo hi graïm molt. Plàcia a nostre senyor Déus qui li do llonga vida e salut ab aquella prosperitat que el nostre cor e lo seu desigen. Sapiats que diumenge, a 14 del present mes, estants en la casa de Bellesguard e desijants molt saber novelles de nostre molt car primogènit lo Rei de Sicília e de la sua host, veem de la finestra de la nostra cambra venir una galea de les parts de llevànt, qui arribà en la playa de Barchinona. E a cap d'un poc fo ab nós En Guillem Pujada, qui en dix que la dita galea venia de Sardenya e que portava bona nova, però que ell encara no la sabia. E après fort poc, estant nós en la dita finestra, veem venir Mossèn Jaume Roure e En Joan Bartomeu ab tres herauts fort corrents. E abans que fossen dos trets de ballesta prop de la dita casa de Bellesguard, començaren tots a cridar a altes veus e vengren cridant: «Victòria! Victòria! Aragó e Sant Jordi!». E pujants alt en la dita casa, faeren-nos reverència e ens donaren les lletres que portaven del dit nostre molt car primogènit e de vós e dels altres, e ens recitaren llargament lo fet de la batalla e de la victòria que se n'era seguida, e de la presó¹ de Sant Luri, les quals havia quinze jorns que eren estades fetes e encara res no en sabíem, de què haguem inestimable plaer e singular consolació, e per sobres de goig prenguem-nos a plorar. E encontinent votam d'anar a la Seu de Barchinona, e d'encloure'ns aquí per tenir-hi novena e complir altres vots que ja haviem fets esperants la bona novella dessus dita. Mas, per tal com era diumenge e així com sabets no acostumam de cavalcar aquell jorn, lladoncs no ens moguem. Mas lo dilluns següent, a quatre hores après mija nit, cavalcam e anam-nos-en dret camí a la dita Seu, on nos encloguem

1. *presó*, "presa, conquesta".

que no en som eixits després. E aquí fom reebuts ab gran processó e devotes oracions. E pujam-nos-en tantost a l'altar major, e puis davallam a Santa Eulàlia, continuants tots temps les dites processó e la Salve Regina e oracions molt devotes que es deien cascun jorn en la dita Seu e en los monestirs e esglésies de Barchinona per a retre llaors e gràcies a nostre senyor Déus de la gràcia que ens ha feta. Per tal que n'hajats plaer vos significam que som en bon punt e ben sans en tota nostra persona, per gràcia divinal. Manants e pregant-vos que ens escrigats sovent de la salut e bon estament del dit Rei nostre molt car primogènit e del fet de la guerra e de l'estament d'aqueix Regne e de totes noves que sabrets, car singular consolació n'haurèm. E sapiats que som estats fort meravellats de la batalla, car bé sap nostre molt car primogènit que no era així emprès.² E digats-li que nós lo pregam ab fort gran afecció que no es torn sovent a fer semblants coses, car la sua persona presam molt, e no la deu així arriscar com ha fet ne exposar a fortuna ço que segurament e sens perill pot aconseguir, així com farà sens tota falla per divinal gràcia, car nós e ell havem bon dret, el qual nostre senyor Déus no sap ne ha acostumat fallir ne noure. Aprés que haguem reebudes les dites lletres e bones novelles, venc a nós Manuel de Cassi ab lletres sobre el socors que el dit Rei nostre molt car primogènit demana. E per tal com per raó de la dita novena que tenim en la Seu no podíem anar a les corts, encontinent tramesem als de les dites corts que venguessen ací a nós. E faeren-ho. E posam-los denant com pus graciosament poguem lo dit fet. E ells preseren-ho fort bé. E esperam fermament e sens tot dubte que el fet haurà bon compliment e espatxat recapte. Mestre Vicent Ferrer és ací, on ha ja estat bé per sis setmanes, e diu missa alta e preïca fort meravellosament cascun jorn, en què ha contínuament de set mil en vuit mil persones. E ha preïcat e fet l'ofici ací

2. *emprès*, "previst".

en la Seu denant nós, e cantat ensems ab tota la gent que hi era la Salve Regina a altes veus; e ha seguida la processó per la Ciutat, la qual és estada fort devota, solemne e molt bella, en què havia de vint-e-cinc mil persones ensús qui la seguien. E no sap hom que jamai en Barchinona se faés processó que per tanta gent fos seguida ne tan devotament acompanyada. A present no hic ha altres noves sinó que el Papa³ serà ací en Barchinona lo primer dia d'agost primer vinent; e entenem-lo acollir com pus honoríficament e pus solemnement porem, e metrem-lo en lo Palau Major, e nós mudarem-nos en lo Menor.⁴ E la primera vegada que us escrivam farem-vos saber llargament l'acolliment e la festa, e els entremesos e altres honors que fetes li haurem, per tal que n'hajats plaer. Nós escrivim al dit Rei, nostre molt car primogènit, pregant-lo que no partesca de Càller en aquests dos mesos qui vénen de calor. E si nostra molt cara filla la Reïna de Sicília era aquí ab ell, nós n'hauríem fort gran plaer, e que la poria fer anar aquí ab dues o tres dones tan solament, e que totes les altres ensems ab tota la roba sinó ab aquella que necessàriament hauria mester, romanguessen en Sicília ab la més gent que pogués de sa casa, en manera que els sicilians estiguessen ab bona esperança d'ella retornar en breu, car, pus lo consell del dit Rei resident en Sicília romangués en bon orde, no li calria tembre que res s'hi mogués, car tot estarà pla, majorment per la prosperitat e assenyalada favor que nostre senyor Déus li dóna. Per què us manam que l'instets de nostra part que ho faça, car son benavenir seria. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a vint-e-dos dies de juliol de l'any 1409. *Rex Martinus*.

Creem que bé us recorda que quan partís de nós, vos donam càrrec que pregàssets de nostra part al dit Rei, nostre molt car primogènit, que confirmàs al monestir de la Vall de Jesús Crist la donació que li faem

3. Benet XIII.

4. El Palau Major és al carrer dels comtes de Barcelona; del Menor només resta l'anomenada Capella del Palau.

dels llocs d'Altura e de les Alcobeles; per què us pregam e manam que hi tengats a prop lo dit Rei. E porets-vos en informar ab En Pere Companyó, qui se'n portà transllat aquí de la donació dessus dita.

Dirigitur a Mossèn Pere Torrelles. Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

XXII

MARTÍ I ALS SET SOLDATS QUE PRENGUEREN LA BANDERA DELS SARDS A LA BATALLA DE SANT LURI

22, juliol, 1409.

Lo Rei. Vostra lletra havem reebuda, ab la qual nos havets fet saber com havets presa la bandera dels sards segons que haviets votat, suplicants a nós que la vullam fer penjar en la Seu d'aquesta Ciutat ab les vostres cotes d'armes, que ens havets trameses ab la dita bandera per Mossèn Jacme Roura. E responem-vos que, per tal com lo dit Mossèn Jacme encontinent que hagué parlat ab nós, hic partí per anar al Sant Pare, no havem sabut encara d'ell la manera que fo presa la dita bandera, mas encontinent que sia retornat a nós, sabrem d'ell com és estat tot lo fet clarament. E puis entenem-hi a fer, Déu volent, ço que el fet mereixerà. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a vint-e-dos dies de juliol de l'any 1409. *Rex Martinus.*

Dirigitur als sets companyons de la Greva. Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

XXIII

LLETRA DE CONDOL DE MARTÍ I A LA SEVA NORA, BLANCA
DE NAVARRA, PER LA MORT DEL REI MARTÍ DE SICÍLIA,
PRIMOGENIT D'ARAGÓ

6, agost, 1409.

Lo Rei d'Aragó e de Sicília. Reïna molt cara filla: bé creem que, per nostra desventura e vostra, no ignorats com nostre senyor Déus ha volgut apellar al seu Regne nostre primogènit lo Rei de Sicília, marit vostre, de què viurem tots temps ab sobirana tristor e dolorosa vida. Plàcia a nostre senyor Déus, Reïna molt cara filla, que li dó bon repòs e vulla consolar nós e vós en nostres tribulacions e gran adversitat en què per sa mercè nos ha posats. Reïna molt cara filla, pregam-vos, ab la major afecció que podem, que ho prengats com pus pacientment porets, e que conformets lo vostre voler ab aquell de nostre senyor Déus a qui ha plagut, e al qual alcú no deu ne pot contradir. E que vullats entendre ab sobirana diligència en lo bon regiment d'aqueix Regne, així com tro ací¹ tots temps havets bé acostumat. E siats certa, Reïna molt cara filla, que per la mort del dit Rei nostre primogènit e marit vostre, no és ne serà menor l'amor que havem e que haurem d'aquí avant d'aquella que us haviem en vida sua, ans serà molt major que jamai no fo, e coneixets-ho per obra. Reïna molt cara filla, en breu, Déu volent, vos escriurem llargament sobre aquesta matèria e sobre les provisions que entenem a fer per lo bon regiment e pacífic estament d'aquest Regne sobre el qual a present àls no us escrivim, sinó que com nós sapiam certament que Carles Omeli, Simon de Mar e los altres genoveses qui foren preses ab les quatre

1. *tro ací*, "fins ara".

galees en Sardenya sien en poder de Mossèn Sanxo Roïç, e segons que ens han dit sien en lo Castell de Catània, pregam-vos afectuosament, Reïna molt cara filla, que no vullats dar lloc per res que els dits genoveses venguen en mans del dit Mossèn Sanxo, ans si hi són los hi façats llevar tantost e romanguen en vostre poder preses, ferrats e ben guardats, en manera que no puxen fugir; e que per cosa del món no sien dats a rescats o a alcun altre partit, car si eixien en alguna manera de la presó seria total perdició del Regne de Sardenya. E sia la Santa Trinitat, Reïna molt cara filla, contínuament vostra guarda.

No us meravellets, Reïna molt cara filla, com la present no és signada de nostra mà, car per la sobirana tristor en què som posats no havem pogut signar. Dada en Barchinona, sots nostre segell secret, a sis dies d'agost de l'any de la nativitat de Nostre Senyor 1409. *Bernardus secretarius. Dirigitur* a la Reïna de Sicília.

XXIV

MARTÍ I COMUNICA AL CAPITÀ PERE TORRELLES
ELS SEUS PROJECTES DE MATRIMONI I DE VISITAR
SARDENYA I SICÍLIA

17, agost, 1409.

Lo Rei d'Aragó e de Sicília. Capità: si no us havem escrit tro ací clarament nostra intenció d'alcunes coses que dejús se contenen, no us en meravellets, car la raó és per tal com d'alcuns fets en què érem en perplexitat què en devíem fer volíem haver consell del Sant Pare, e que hi fossen presents Maestre Vicent Ferrer, lo prior de la Vall de Jesucrist e Mossèn Francesc d'Aranda. E de fet, après que per nós li és estat demanat lo dit consell, hui, hora de vespres, lo comte d'Urgell e tots los de les Corts que celebren els catalans, foren denant

nós suplicants que ens plagués oir alcunes paraules que ens volien explicar denant lo dit Sant Pare. E nós, volents condescendre a llur suplicació, fom denant ell ensems ab los predits de les Corts los quals nos suplicaren humilment, ab moltes persuasions e belles raons que faeren a fundar llur suplicació, que volguésssem pendre muller, e que açò per cosa del món no volguésssem dilatar si desijàvem la salut e bon estament de nostres Regnes e terres. E feta la dita suplicació, tantost lo dit Sant Pare pregà'ns e ens consellà públicament, presents los dits suplicants, e presents encara los dits Maestre Vicent, lo Prior e Mossèn Francesc d'Aranda, que volguésssem condescendre a la dita suplicació, la qual a son parer era no solament justa e raonable, mas encara expedient e fort necessària, e que no volguésssem l'execució d'aquella diferir. Lladoncs, per nós fo respost al dit Sant Pare e als dessús dits, que, pus ells ho consellaven e los predits nos en suplicaven, que a nós plaïa pendre muller, e que ho faríem tantost. E de fet, ab l'ajuda de nostre senyor Déus, ho entenem a fer fort prestament. E en aquell mateix instant diguem al dit Sant Pare e als de les dites corts, que nós preferíem, e de fet ho compliríem, d'anar personalment en Sardenya prestament. E que puis, complida l'execució dels sards, iríem al Regne de Sicília per visitar e consolar aquell. E que si la Reïna que pendríem per muller era prenys abans que nós hic partíssem, llexaríem-la ací; e que si prenys no era, la'ns en menaríem. No-res-menys los preferim de posar soltament lo fet de la justícia en mans de certes persones que hi sien deputades per les corts, e de certes persones que nós hi deputaríem, les quals sens consultar-ne a nós la posen en bon e degut estament. E que si cas serà que en res hi discrepen o no puxen concordar, que hi proceesquen ab e de consell del dit Sant Pare. E de totes aquestes coses així lo dit Sant Pare com los de les dites Corts hagueren fort gran plaer e ens ho regraciaren molt. Per què, com nós entenam portar a execució infalliblement totes les coses dessús di-

tes, manam-vos que com pus prestament porets nos trametats amarinada e ben aparellada la Galea dels Cans, car nós la farem armar ací, e ja hi havem posada taula per armar. E en aquella, Déu volent, passarem personalment en aqueix Regne. Lo dit Sant Pare ha manat denant nós a Mossèn Joan de Luna que se'n torn aquí encontinent ab los dos-cents bacins ab què hi era passat, lo qual tantost se deu recollir e tornar aquí. Semblantment haurets dins breus dies Mossèn Guillem Ramon de Montcada ab los cinquanta bacinets e cinquanta pillards que la ciutat de València hi tramet, car ja creem que sia partit a l'hora d'ara. Per què us pregam e manam que consolets e confortets tota la gent d'armes que és aquí ab vós per a nostre servei e els digats, car així ho farem de fet, que per una d'aquestes dues galees que són ací, nós trametrem moneda ab què els sostengats tro que nós siam aquí, on serem, Déu volent, dins breus dies e raonarem-vos llargament moltes coses. En una lletra que Mossèn Ramon Torrelles, frare vostre, vos tramet porets veure e per aquella saber moltes altres noves que a present no us curam escriure. Dada en la casa de Bellesguard, sots nostre segell secret, a disset dies d'agost de l'any 1409. *Rex Martinus*.

Dirigitur a Mossèn Pere Torrelles, capità general de les armades. Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

XXV

MARTÍ I RESPON A LES LLETRES DE CONDOL QUE ELS
HABITANTS DE MESSINA LI HAN ENVIAT ARRAN
DE LA MORT DEL SEU FILL

22, setembre, 1409.

Rex¹ Aragonum et Sicilie. Dilecti et fideles nostri: Lamentabilem simulque consolatricem uedimus libenter sed cupide litteram uestram recepimus super inmenso dolore transitus ab hac uita mortali ad superos illustris Martini, Regis Sicilie, Primogeniti nostri, recordacionis eximie, cuius pretextu post renouatum uulnus quod iam ad cicatricem fere peruenerat, spiritum nouiter celsitudo nostra ingentis consolacionis assumpsit. Gratulamur uobis quod plurimum et uestram

1. "El rei d'Aragó i Sicília. Dilectes i fidels nostres: hem vist de bon grat la vostra carta trista i alhora aconsoladora, i també l'hem rebut amb afecció car tractava de l'immens dolor del traspàs d'aquesta vida mortal a l'eterna de l'illustre Martí, rei de Sicília, Primogènit nostre, de memòria exímia; per motiu de la qual, un cop oberta de nou la ferida que gairebé s'havia tancat en la cicatriu, la nostra celsitud novament va assolir la consolació. Ens congratulem amb vosaltres perquè admirem en gran manera la inviolable puresa de la vostra fidelitat i la lloem meravellosament; en efecte, ens adonem perfectament i veiem amb claredat que pel damunt dels vostres actes lloables i del vostre íntim amor que porteu a la nostra persona i a la casa reial, no hi ha res més; sobre les restants coses que pel bé i pel bon estat del Regne de Sicília ens supliquen humilment, que sobre la regència i govern d'aquest no ens dignem prendre cap previsió general fins que l'ambaixada comuna —que en breu temps penseu enviar-nos els municipis del dit Regne—, hagi aconsellat la nostra excel·lència; contestem que, condescendint a la vostra súplica, actuem benigneament; de tota manera volem fermament, tal com vau suplicar, i tenim en el cor que en aquestes i altres coses tocant a la comoditat i a l'honor del dit Regne i a vosaltres, els vostres vots desemboquin en un desenllaç digne. Donat a Barcelona, sota el nostre segell secret a 22 de setembre de l'any de l'encarnació del Senyor, 1409. El Rei Martí. Als nostres dilectes i fidels jurats i homes honrats de la noble ciutat de Messina. *Dominus rex...*"

inuiolabilem fidei puritatem miramur eamque mirifice comendamus; experienter etenim didicimus et clare prospicimus, quod super actus uestros laudabiles et amorem intimum, quem ad personam et regiam domum nostra ingeritis, nil est; supra ceterum quia pro bono et salubri statu regni Sicilie nobis humiliter supplicastis, ut super regimine et gubernacione eiusdem nullam prouisionem generalem facere dignaremur, usque generalis ambassiata, quam nobis in breui mittere uniuersitates dicti Regni intendunt, excellentiam nostram adiuerit, respondemus quod supplicacioni uestre condescendentes benigne agemus; omnimode sicuti supplicastis, uolumus quippe et cordi multum habemus quod in his et aliis, comodum et honorem dicti Regni et uestri tangentibus, uota uestra fine motiuo claudantur. Datum Barchinone sub nostro sigillo secreto uicesima secunda die septembri, tercie indictionis anno a incarnationis Domini MCDIX. Rex Martinus.

Dilectis et fidelibus nostris iuratis et probis hominibus nobilis ciuitatis Massane. Dominus Rex mandauit mihi Bernardo Medici.

XXVI

MARTÍ I A LA SEVA CUNYADA NA JOANA DE PRADES,
REPRENENT-LA PER HAVER-SE ENTREMÈS A FAVOR
D'UN HOME QUE ANAVEN A PENJAR

16, gener, 1410.

Lo Rei. Cara sor: vista havem una lletra per vós tramesa a nostra molt cara muller la Reïna ¹ sobre la injúria que li havets fet saber que us és estada feta l'altre dia en lo mercat de València per l'alguatzir del

1. Na Margarida de Prades, casada amb el rei Martí el 17 de setembre del 1409. Vegeu el pròleg, pàg. 42.

Governador e per aquells qui l'acompanyaven a fer penjar un home, lo qual vós pregàvets que fos delliurat. Ara sapiats que nós, havents gran desplaer d'açò, havem manat ab una lletra al dit Governador que inquiri diligentment contra aquells qui la dita injúria han feta a vós e aquells qui us acompanyaven, e que els ne punesquen en tal manera que a ells sia pena e a altres exempli; e que d'aquí enant vos haja en gran reputació e honor. Per què us pregam que us gardets que per complaure a altres no us metats d'ací avant en semblant ocasió en què sòts cuidada caure; car los nostres oficials necessàriament e per justícia han a dar mort a aquells qui la mereixen e no se'n deuen estar per persona del món, ne és obra vostra entremetre-us de semblants fets, e majorment d'homes escelerats de bandos e de vida damnada, així com aquell era. Dada en la casa de Bellesguard, sots nostre segell secret, a setze de gener de l'any 1410. *Rex Martinus.*

A nostra cara sor dona Joana de Prades. *Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.*

XXVII

MARTÍ I ALS DIPUTATS DE VALÈNCIA PER TAL QUE
TRAMETIN JURISTES PER TRACTAR DEL PROBLEMA
SUCCESSORI

24, gener, 1410.

Lo Rei. Deputats: nós, havents sobirà desig així com som tenguts envers Déus e nostres sotsmeses que aprés nostres dies romanguen en pau e tranquillitat nostres Regnes e terres, havem deliberat en nostre solemne consell que ab sobirana diligència sien vists e regoneguts e ben examinats tots los testaments e codicils de tots nostres il·lustres predecessors, de gloriosa recordació, per tal que en cas, ço que Déus no vulla, vengués

a nós morir sens fills,¹ sapiam certament, e a vosaltres e a tots los nostres sotsmeses sia clar e notori, a qui pertanyerà la successió dels dits Regnes e terres nostres. Per què, com en aquest fet vaja tant, que més no poria, a la salut e ben avenir vostre e de tots los altres nostres sotsmeses, pregam-vos així afectuosament com podem que encontinent apelletes e convoquets tots los braços e estaments del Regne de València així dels eclesiàstics com del barons nobles e cavallers, com de les ciutats e viles reials del dit Regne; e après que els haurets aplegats, que ensems ab ells elegescats e trametats a nós, al pus prestament que porets, certes persones de tots estaments en semblantes coses aptes e expertes, entre les quals n'hi haja de juristes ben aprovats e famosos, les quals persones sien presents als dits regoneixements e examinació e ens puixen ben consellar en lo proceïment del dit fet e bona conclusió d'aquell. Nós escrivim d'aquesta matèria als deputats d'Aragó e a les ciutats de Saragossa e de Mallorca e a tots nostres Regnes e terres, per tal que les persones que ens trametran puixen, ensems ab aquelles que ens trametrets, entendre en lo fet dessus dit. Dada en la casa de Bellesguard, sots nostre segell secret, a vint-e-quatre dies de gener de l'any 1410. *Rex Martinus.*

Dirigitur deputatis generalis Valencie. Dominus Rex mandavit mihi Bernardo Medici.

1. Martí I va morir, sense fills, quatre mesos després de redactada aquesta lletra.